

EESK:s studiegrupp
om invandring och integration

Projekt om den roll som organisationer i det civila samhället spelar för att säkerställa integrationen av migranter och flyktingar

RAPPORT OM STUDIEBESÖKET – SVERIGE
21-22 OKTOBER 2019

Europeiska ekonomiska
och sociala kommittén

Rapport om studiebesöket i Sverige, 21 och 22 oktober 2019

Mellan oktober 2019 och mars 2020 genomförde IMI-gruppen fem undersökningsuppdrag som en del av ett projekt om den roll som organisationer i det civila samhället spelar för att säkerställa integrationen av migranter och flyktingar. Delegationen till Sverige bestod av Karin Ekenger (Sverige, Arbetsgivargruppen), José Antonio Moreno Díaz (Spanien, Arbetstagargruppen) och Pavel Trantina (Tjeckien, gruppen Mångfald Europa), med stöd av Annemarie Wiersma, från EESK:s sekretariat.

1. Uppdragets syfte

Mellan oktober 2019 och mars 2020 genomförde IMI-gruppen fem undersökningsuppdrag som en del av ett projekt om **den roll som organisationer i det civila samhället spelar för att säkerställa integrationen av migranter och flyktingar**. Landsbesöken gav en djupgående bild av problem och bästa praxis, som dokumenteras i enskilda landsrapporter. De fem landsrapporterna ska ingå i en sammanfattande rapport med projektets viktigaste resultat, slutsatser och rekommendationer.

Det här projektet är kopplat till ett tidigare EESK-projekt om migration: elva EESK-undersökningsuppdrag om migration som genomfördes 2015–2016. Dessa senaste undersökningsuppdrag genomfördes i medlemsstater som också besöktes 2015–2016, nämligen Grekland, Malta, Sverige, Tyskland och Bulgarien¹.

Under uppdragen jämförde delegationen situationen i de fem länderna med situationen för tre år sedan, och talade med de organisationer som vi mötte förra gången för att se om deras projekt fortfarande pågick, om de hade mognat och ökat i omfattning, om problem som identifierats tidigare hade övervunnits och hur samt vilka de nuvarande behoven och utmaningarna var. I förekommande fall träffade delegationerna även andra organisationer, och fäste särskild uppmärksamhet vid åtgärder som riktade sig till särskilda grupper som kan vara svårare att integrera på arbetsmarknaden (t.ex. kvinnor, migranter från ett visst ursprungsland, migranter med särskild utbildningsbakgrund och migranter med funktionsnedsättning). Genom projektet försökte man identifiera god praxis för att se om denna kunde tillämpas på andra ställen, inbegripet sådan praxis som bidrar till en positiv bild av migration.

2. Situationen i Sverige

När migrationskrisen var som störst 2015 tog Sverige emot 163 000 asylansökningar och välkomnade det högsta antalet flyktingar per capita av alla EU-länder. På hösten samma år ändrade Sverige sin välkomnande politik och antalet nyanlända minskade avsevärt under de efterföljande åren. Under 2019 mottog Sverige cirka 22 000 asylansökningar, medan 6 540 personer beviljades asyl i första instans².

¹ Ett sjätte undersökningsbesök i Italien planerades, men fick avbrytas på grund av den covid-19-relaterade hälsokrisen.

² https://www.migrationsverket.se/download/18.748d859516793fb65f9cea/1578410568966/Inkomna_ans%C3%B6kningar_om_asyl_2019_-_Applications_for_asylum_received_2019.pdf och https://www.migrationsverket.se/download/18.748d859516793fb65f9cde/1578410568735/Avgjorda_asyl%C3%A4renden_2019_-_Asylum_decisions_2019.pdf

Baserat på uppgifter från mars 2019 har Sverige en befolkning på 10,1 miljoner invånare, inklusive uppskattningsvis två miljoner utlandsfödda invånare (detta inbegriper medborgare födda inom EU och personer som senare har förvärvat svenskt medborgarskap). Av dessa är cirka 500 000 tredjelandsmedborgare och uppskattningsvis 248 000 är flyktingar. I Malmö, den stad som besöktes av EESK:s delegation, är 34 % av invånarna utlandsfödda och i staden bor människor med 180 olika nationaliteter.

Trots det minskade antalet nyanlända hör migration och integration fortfarande till de viktigaste frågorna på den politiska dagordningen. Även om Sverige har blivit mindre öppet för migranter sedan 2015 var den allmänna uppfattningen fortfarande ganska positiv: enligt en Eurobarometerundersökning från april 2018 såg mindre än en av fem svenskar invandring mer som ett problem än som en möjlighet. Enligt samma undersökning hade svenskarna en allmänt positiv syn på invandrarnas inverkan på deras land³. Under de senaste åren verkar dock situationen ha förändrats och svenskarna är alltmer positiva till att begränsa invandringen.

Eurostats statistik om integration av migranter visar att det är betydligt mer sannolikt att personer i Sverige som är födda i länder utanför EU är arbetslösa (18,5 %) än inrikes födda och invånare födda inom EU (båda under 5 %). Det här placerar Sverige bland de fem EU-länder som har den högsta arbetslösheten för personer födda utanför EU. År 2018 var andelen 18–24-åringar som lämnar sin utbildning i förtid omkring 7 % i den svenskfödda befolkningen, medan andelen bland utlandsfödda personer var omkring 18 %. År 2017 var de svenska medborgarnas medianinkomst cirka två tredjedelar högre än de utländska medborgarnas. År 2017 riskerade omkring 14 % av svenskarna fattigdom eller social utestängning, medan siffran för tredjelandsmedborgare var 66 %. Bland befolkningen i åldern 20–64 år ägde omkring 68 % av de svenska medborgarna sin bostad 2017, medan knappt 20 % av alla tredjelandsmedborgare gjorde det. När det gäller aktivt medborgarskap är situationen för migranter rätt bra i Sverige. År 2017 hade Sverige den högsta naturalisationstakten i EU för alla utländska medborgare (8,1 %). År 2017 hade 71,8 % av alla tredjelandsmedborgare som hade uppehållstillstånd ett uppehållstillstånd för varaktig bosättning. Jämfört med de två föregående åren var detta en liten nedgång (från 76 %), men trots det ligger Sverige bland de främsta i EU, med 53 000 uppehållstillstånd för varaktig bosättning utfärdade 2017.

Regeringen använder integrering som en metod för att uppnå integration av migranter, vilket innebär att integrationsåtgärder är allmänna åtgärder som är utformade för att gynna befolkningen som helhet. Sveriges nuvarande integrationspolitik fokuserar på utbildning och sysselsättning. På det hela taget ligger tonvikten på att säkerställa lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla, oavsett etnisk bakgrund. År 2016 ökade staten budgeten för invandrares tidiga integration med 200 miljoner euro, och dessa ytterligare medel gick till arbetsmarknadsprogram, tolkar, yrkesutbildning, samhällsorienterade kurser och språkutbildning.

³

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/82537>

Integrationen av migranter och flyktingar är lokala myndigheters (regioners och kommuners) ansvar. Nyanlända migranter och flyktingar måste följa ett obligatoriskt introduktionsprogram som drivs av Arbetsförmedlingen. Det varar i 24 månader och är ett villkor för att få socialförsäkringsförmåner. I introduktionsprogrammet ligger fokus på att hitta arbete och det omfattar validering av utbildning och yrkeskompetens, kompletterande utbildning, praktikplatser och yrkesutbildning. Det innehåller också ett samhällsorienteringsprogram som syftar till att ge nyanlända migranter en grundläggande förståelse för det svenska samhället och kunskap om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar, individuella rättigheter och ansvarsområden, det svenska samhällets organisation och vardagen. Ett viktigt inslag i samhällsorienteringsprogrammet är hälsa, eftersom migranternas fysiska och psykiska hälsa ofta är dålig under den inledande perioden efter ankomsten och riskerar att försämrans om den inte uppmärksammas (på migranternas modersmål).

Regeringen har skapat ”snabbspår” till inträde på arbetsmarknaden för nyanlända invandrare med utbildning eller färdigheter som är relevanta för ungefär 20 olika bristyrken. Systemet med subventionerad sysselsättning omfattar stödåtgärder som kallas ”introduktionsjobb” och ”extra arbetstillfällen” för dem som har störst behov, särskilt långtidsarbetslösa och nyanlända invandrare. Åtgärderna genomförs tillsammans med arbetsgivare och fackföreningar inom offentliga, kommunala och ideella sektorer, med lönesubventioner på upp till 100 % i vissa fall för arbetsgivare som erbjuder ytterligare arbetstillfällen. Åtgärder har vidtagits för arbetsmarknadsintegrering av utlandsfödda kvinnor, inbegripet språkutbildning och introduktionskurser med särskilda barnomsorgsarrangemang för utländska mödrar, samt vägledning om möjliga vägar till vidareutbildning och sysselsättning som särskilt tillhandahålls utländska kvinnor av vuxenutbildningsorganisationer.

Sedan 2015 kan asylsökande få tillgång till utbildning i svenska språket redan medan de väntar på att deras ansökan ska behandlas. Dessa kurser tillhandahålls vanligtvis av organisationer i det civila samhället, som också organiserar de statligt finansierade tidiga insatserna för asylsökande.

Organisationer i det civila samhället är officiella intressenter i introduktions- och integrationsprogrammen för nyanlända. År 2010 antog regeringen en politik som uttryckligen syftar till att engagera organisationer i det civila samhället i tillhandahållandet av sociala tjänster. Organisationer i det civila samhället är beroende av staten för finansiering (vilket minskar deras oberoende). Deras roll i integrationsprocessen har ökat från och med 2015, men fördelningen av ansvar och roller mellan den offentliga sektorn och det civila samhället är komplex och det finns ibland spänningar kring vem som gör vad och hur integration bäst kan uppnås.

3. Beskrivning av mötena

a. Kontrapunkt

Kontrapunkt verkar på grundval av ett kollektivt delningssystem (för tid och pengar). Detta innebär att alla (omkring 20 personer) som arbetar för organisationen drar in pengar, som delas mellan dem. Organisationen anställer ingen officiellt och har en parallell ekonomi.

När vi besökte Kontrapunkt 2015 försåg dess personal många asylsökande och flyktingar med boende, måltider, kläder, läkarvård, språkutbildning, toalettartiklar och möjlighet att träffa lokalbefolkningen vid sociala aktiviteter. Erkända flyktingar och asylsökande deltog också i insatserna (som volontärer) och tillhandahöll värdefull expertis i fråga om språk, erfarenhet, förståelse osv. Kort efter vårt besök i december 2015 stängde Sverige sina gränser för invandrare och behovet av boende minskade avsevärt. Kontrapunkt fortsatte att driva sitt härbärke fram till mars 2016, då man fick en order om att stänga ned härbärgen eftersom det inte förmodades följa säkerhetsföreskrifterna. Organisationen anordnade sedan ett nattkafé, så att människor kunde få tak över huvudet på natten. Mat fanns också tillgänglig på kaféet, något som sammanföll med en ny verksamhet hos Kontrapunkt: insamling av överskottsmat (från t.ex. butiker och från Malmö Fotbollförening) och distribution av den via ett livsmedelsbanksystem eller användning av den för att tillhandahålla måltider på kaféet.

Förra vintern fick Kontrapunkt flytta till en annan byggnad. Vid tidpunkten för vårt besök hade stora renoveringsarbeten just inletts och inte många aktiviteter anordnades. Volontärer fortsatte att tillhandahålla viss asylrådgivning och drev en regelbunden, men småskalig, livsmedelsbank. Just då distribuerade de två ton mat per vecka, och hade ambitionen att öka det till två ton per dag. Kontrapunkt hade också tagit fram en ”solidaritetskarta” som visade var man kunde hitta gratis eller billig mat, kläder, tak över huvudet eller toaletter.

Finansiering var fortfarande en utmaning. Sedan Kontrapunkt hade börjat fokusera mer på politiskt och socialt arbete hade man fått fler donationer, främst från privatpersoner. Redan under vårt tidigare besök hade vi fått höra att finansiering borde vara enklare att få och stödja olika typer av aktiviteter. I dag är offentlig finansiering fortfarande svår att få på grund av en obalans mellan behoven i samhället och de typer av verksamhet som medel finns tillgängliga för.

b. *Läkare i världen*

Den svenska avdelningen av Médecins du Monde, Läkare i världen, är verksam på flera platser i Sverige. I Malmö träffade vi den enda personen i staden som var anställd av organisationen: den regionala samordnaren för Region Skåne. De 20 läkarna, sjuksköterskorna och psykologerna är volontärer.

Kliniken i Malmö öppnade i slutet av 2015 och behandlar både papperslösa migranter och EU-migranter/mobila medborgare. Den första gruppen har vuxit sedan 2015 och beräknas nu uppgå till omkring 50 000 i Sverige. Kliniken är endast öppen en gång i veckan och hjälper upp till 150 migranter per år. Brist på volontärer gör det svårt att säkerställa en permanent tjänst, och man lider också av brist på finansiering. Organisationen skulle kunna växa och/eller tillhandahålla en bättre tjänst om mer pengar och personal fanns tillgängliga.

Det mesta av organisationens resurser kommer från projektfinansiering, ibland från EU. Finansieringen av den regionala samordnarens tjänst löper endast fram till slutet av året, varefter det kommer att krävas ett nytt finansierat projekt om tjänsten ska kunna finnas kvar. Det är mycket svårt att få finansiering för verksamhet som riktar sig till papperslösa migranter, eftersom regeringar ofta försummar den gruppen. Ibland är villkoren för att få finansiering mycket begränsande och skulle göra det mycket svårt att uppnå varaktig förändring eller effekt. Om ett projekt exempelvis syftar till att lära människor att borsta tänderna begränsas effekten om de inte har tandborstar.

Läkare i världen försöker öka medvetenheten om att det finns en lucka mellan teori och praktik för papperslösa migranter. De har rätt till kostnadsfri hälso- och sjukvård, men lagen är godtycklig. De kan endast få vård som inte kan skjutas upp, och det är upp till läkaren att avgöra vad det innebär. Det är också ofta svårt för dem att bevisa att de är papperslösa. Tidigare fick papperslösa migranter ett kort som intygade att de var papperslösa, men det hade sällan önskad effekt: i praktiken hade människor som inte hade kortet (än) svårt att få tillgång till vård. Volontärläkare kan ibland endast ge hjälp med att få tillgång till det vanliga hälso- och sjukvårdssystemet genom att hänvisa till specialister eller förklara att någon är papperslös och därmed har rätt att få hälso- och sjukvård.

c. Länsstyrelsen Skåne

Länsstyrelsen representerar staten i länen och fungerar som en länk mellan lokalinvånarna, kommunerna, regeringen, riksdagen och centrala statliga myndigheter.

Länsstyrelsen driver "Partnerskap Skåne", som involverar organisationer (offentlig sektor, icke-statliga organisationer och universitet) som ansvarar för mottagande och etablering av nyanlända i Skåne. Partnerskapet säkerställer regionalt samarbete och regional samordning av resurser, med fokus på människors rätt till hälsa. Partnerskap Skåne vilar på tre pelare, under vilka ett antal projekt har inrättats.

De tre pelarna är följande:

- Kommunikation om samhälle och hälsa på migranternas modersmål, som tillhandahålls i ett omfattande program bestående av 80–100 timmars obligatorisk samhällsorientering som kompletteras med hälsokommunikation. Programmet syftar till att göra migranter mer oberoende och det underlättar även samhällsbesök genom projektet "Välkommen till Skåne". I detta sammanhang finns det ett visst samarbete med arbetsgivare, men detta skulle kunna utvecklas ytterligare.
- Samarbete med det civila samhället för att öka nyanlända migranters möjligheter till socialt nätverkande och deltagande, språkutbildning och hälsofrämjande åtgärder. Icke-statliga organisationer spelar en viktig roll i tillhandahållandet av språkutbildning.
- En stödplattform för migration och hälsa (MILSA), för vilken yrkesutövare och forskare från fem universitet gemensamt utvecklar kunskap. Den bistår med ett kontinuerligt flöde av forskning och utvärdering som används i den fortsatta utvecklingen av Partnerskap Skåne och dess metoder.

Hälsa och välbefinnande anses vara av största vikt för framgångsrik integration. För närvarande finns det omkring 200 samhällskommunikatörer i hela landet som har utbildats i samhälls- och hälso-kommunikation. År 2019 erkände Världshälsoorganisationen Partnerskap Skåne som en modell för god praxis på området migranters hälsa.

Det är svårt att mäta hälsoprogrammens inverkan på sysselsättningsmöjligheterna, men det verkar finnas ett samförstånd om att det finns en positiv koppling. Alla projekt som Länsstyrelsen genomför inspireras av migranternas behov, i syfte att göra dem mer oberoende och ge dem egenmakt. Kunniga människor känner sig starkare och mer kapabla. Människor måste ha verktyg så att de kan ta saken i egna händer. Det här är något som ofta förbises.

Projekten samfinansieras av regionen, Länsstyrelsen och kommunerna, men Arbetsförmedlingen bidrar också. Några projekt finansierades av AMIF. Icke-statliga organisationer kan få finansiering från staten för arbete med asylsökande, men den är inte särskilt strukturerad.

Regionen vill stärka sitt samarbete med den privata sektorn, men är inte säker på hur man uppnår detta. Företagen vet inte hur de kan delta i integrationsprocessen på ett tidigt stadium. Det finns inte mycket kontakt med fackföreningar för närvarande, men det finns ett intresse av att utveckla detta.

d. Yalla Trappan

Yalla Trappan är ett socialt företag som främst sysselsätter invandrarkvinnor, som ofta börjar arbeta där i mogen ålder samt har liten utbildning, liten till ingen arbetslivserfarenhet och begränsade kunskaper i svenska. Organisationen har sin bas i ett område i Malmö som har dåligt rykte, delvis på grund av det stora antalet migranter som bor där (Rosengård).

Yalla Trappan integrerar invandrarkvinnor på arbetsmarknaden genom att utnyttja deras färdigheter, som för de flesta är att laga mat, sy och städa. Verksamheten började som en lunchrestaurang/ett kafé, men utökades sedan till städning och sömnad. Företaget har främst avtal med andra företag, och bland kunderna finns IKEA och H&M.

Företaget står för sina egna kostnader och drivs som en ideell förening. Sedan företaget startades 2010 har både intäkterna och antalet anställda ökat med i genomsnitt 30 % per år. Det sysselsätter nu 40 kvinnor och har inrättat ett mentors- och licensieringssystem för att sprida modellen och ideologin inom och utanför Sverige.

Yalla Trappan har tre inkomstkällor: kommersiell verksamhet, bidrag och subventioner från Arbetsförmedlingen för att anställa långtidsarbetslösa. Intäkterna uppgår till omkring 1,4 miljoner euro per år, varav ungefär 50 % kommer från försäljning av varor och tjänster, och resten kommer från subventioner och projektbidrag.

Namnet ”trappan” hänvisar till det faktum att kvinnorna uppmuntras att steg för steg ta mer och mer ansvar i företaget. Kvinnorna som arbetar på Yalla Trappan känner sig verkligen starkare, upplever att de kan bidra med något, njuter av de sociala kontakterna och utvecklar sina svenska språkkunskaper samt andra färdigheter som de ibland inte ens visste att de hade. Deras arbete gör det också möjligt för dem att se mer av staden än bara sina egna kvarter i Rosengård. Kvinnorna blir ofta förebilder för barn och ungdomar i sina familjer och grannskap.

Utöver att anställa invandrarkvinnor som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden har organisationen även praktikplatser och yrkesutbildningsprogram där de arbetar med kvinnor som hänvisas till dem av Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan. Yalla Trappan håller också på att undersöka nya aktiviteter eller projekt, till exempel ett där den helt och hållet kvinnliga personalen – varav många är mammor – utbildar ensamkommande minderåriga (ofta män) i hushållsuppgifter och att sköta en budget.

Yalla Trappan är ett kooperativt företag, vilket innebär att arbetstagarna också är medlemmar i föreningen och spelar en viktig roll i organisationens beslutsfattande i frågor som arbetsscheman, lunchmenyer och nya förslag från olika kunder.

Trots den övergripande framgången står Yalla Trappan också inför vissa utmaningar. Även om det är ett socialt företag som finns till för de anställdas skull, och inte syftar till att göra enorma vinster, bedriver man inte någon välgörenhet utan en konkurrensutsatt verksamhet som inte kan sälja sina tjänster till fyndpris. Det är ibland svårt att få kunderna att förstå det. Som kooperativ är det dessutom svårt att växa snabbt och tillhandahålla mer arbete till fler kvinnor.

e. Rundabordsmöte med icke-statliga organisationer

Deltagande organisationer: Svenska Röda korset, Svenska kyrkan, Riksidrottsförbundets Skånekontor, Nätverket, Rädda barnen och IM.

Den plötsliga förändringen i den svenska politiken efter det rekordstora antalet nyanlända 2015 ledde också till en förändring i allmänhetens inställning och uppfattning. Sverige blev mindre välkomnande mot migranter, som ansågs vara dåliga för ekonomin och en kostnad för samhället. Vissa icke-statliga organisationer försöker aktivt förändra denna uppfattning genom opinionsbildning, medan andra icke-statliga organisationer ansåg att de borde främja migrationens ekonomiska fördelar mer, och påpeka att migration är ett normalt fenomen som vi har sett under hela historien.

Under 2015 var det civila samhället mestadels involverat i stöd med anknytning till migranternas ankomst, men sedan dess har många organisationer påbörjat mer långsiktiga projekt, med fokus på till exempel integration. Detta kräver mer långsiktigt engagemang från personal och volontärer, men allmänhetens förändrade uppfattning, regeringens minskade fokus på frågan och förändringen i det civila samhällets verksamhet har gjort det svårare för organisationer att hitta och engagera volontärer.

Samarbetet mellan organisationer i det civila samhället och de olika statliga myndigheterna, såsom kommuner, regionen och Migrationsverket, bör vara effektivt, men de flesta organisationer ansåg att det kunde förbättras. Samarbetet med regionen är bra, men samarbetet med Malmö stad är svårare. Malmö är en ganska stor stad och dess verksamhet är inte alltid rationell. Det ansågs att Migrationsverket inte alltid hanterade ärenden på ett professionellt sätt, samtidigt som kommunikationen med icke-statliga organisationer inte alltid var särskilt bra. Som svar försökte icke-statliga organisationer samarbeta och samordna mer sinsemellan. Arbetsförmedlingen ansågs erbjuda olika tjänster som inte tillgodosåg migranternas behov, men de arbetade nu med att förbättra detta. Det ansågs dock att icke-statliga organisationer var bättre på att tillgodose migranternas behov eftersom de tog mer av ett helhetsgrepp. Alla stödstrukturer bör involvera icke-statliga organisationer i ett tidigt skede. En god praxis i detta sammanhang är territoriell konsekvensbedömning, ett projekt som ger tidigt ingripande för asylsökande. Territoriell konsekvensbedömning inrättades 2016 när regeringen beslutade att finansiera icke-statliga organisationer som bedriver verksamhet för asylsökande som väntar på ett asylbeslut. Regionerna, som ansvarar för att fördela finansieringen, inrättade ett nätverk för att underlätta detta. Ett antal icke-statliga organisationer ingår i nätverket och hjälper till med att samordna arbetet.

Kring tidpunkten för vårt senaste besök trädde en ny lag i kraft och införde en treårsperiod med reducerade standarder för asylsökande. Lagen förlängdes 2019 och kommer att fortsätta att gälla till juli 2021. I praktiken innebär den att asylsökande som beviljats flyktingstatus och subsidiärt skydd får uppehållstillstånd i tre år (flyktingar) eller tretton månader (subsidiärt skydd) i stället för permanent uppehållstillstånd. De organisationer i det civila samhället som vi talade med ansåg att dessa tillfälliga tillstånd utgjorde ett hinder i integrationsprocessen, eftersom familjeåterförening var svårare (även om den nyligen förlängda lagen upphävde det fullständiga förbudet mot familjeåterförening för personer som beviljats subsidiärt skydd) och utsikterna till en långvarig eller permanent vistelse ofta är oklara. Den restriktiva migrationspolitiken begränsar också möjligheten att arbeta med integration, eftersom klimatet inte längre är särskilt välkomnande: inte bara de svenska gränserna är stängda, utan många svenska hjärtan är det också.

Arbetsmarknadsintegration av migranter och flyktingar medför ett antal utmaningar. Migranter vet inte hur de ska ta sig in på arbetsmarknaden. Även om rekrytering bör ske på grundval av kompetens är svenska arbetsgivare inte alltid öppna för att anställa migranter. Det kan bero på att arbetsgivare inte vet hur de ska göra för att anställa migranter även om de skulle vilja. Många asylsökande försöker snabbt lära sig svenska, men de stöter också på praktiska hinder som hindrar dem från att arbeta, såsom att de inte har något personnummer eller bankkonto. Den långa vägen till arbete gör att många människor tappat motivationen.

De flesta organisationer anser att det är problematiskt att få finansiering. Olika finansieringsmöjligheter diskuterades, såsom partnerskap med internationella organisationer, formell upphandling och projektstöd. Partnerskapen mellan icke-statliga organisationer och myndigheter uppskattades inte lika mycket i alla kommuner. Det konstaterades att samfinansieringskravet för EU-finansiering var för högt satt och att det i praktiken endast var kommuner som kunde ansöka, inte icke-statliga organisationer. Eftersom staterna definierar förbindelserna med icke-statliga organisationer på detta område bör de göra det möjligt för det civila samhället att ansöka om finansiering genom att sänka samfinansieringskraven. Förfinansiering hjälper icke-statliga organisationer att ansöka om projektfinansiering, men många organisationer gillar faktiskt inte att arbeta på projektbasis, eftersom det tenderar att vara kortsiktigt snarare än långsiktigt. Rapporteringsskyldigheterna för EU-medel förändras hela tiden, vilket gör det mycket svårt att följa dem. Mindre organisationer och kommuner anser att de administrativa omkostnaderna är alltför betungande och vissa icke-statliga organisationer är inte längre särskilt benägna att ansöka om EU-finansiering.

Under 2015 ägnade media stor uppmärksamhet åt migration och många människor blev intresserade av frivilligarbete. Nu när det rekordstora antalet migranter hör till det förflutna har många volontärer gått in i "vänteläge" och vill inte delta i vanliga, långsiktiga aktiviteter, samtidigt som många organisationer fortfarande har mycket arbete som de vill engagera volontärer i. Röda korset försöker göra det möjligt för volontärer att engagera sig på kort sikt, men inte alla typer av aktiviteter tillåter detta. Långvarigt engagemang av volontärer kräver att organisationer tar hand om sina volontärer för att undvika att de blir överansträngda.

Vissa företag tillåter sin personal att volontärarbeta och engagera sig ideellt under arbetstid. IM involverar företag ibland, men har svårt att uppfylla syftet med volontärarbetet. Erfarenheten är viktig för att volontärer ska kunna utföra sitt arbete bättre, men engagemangen är ofta för korta. Rädda barnen samarbetar också med företag ibland, men har ännu inte uppnått en god samsyn. Man försöker utbilda företag om frågor som rör mångfald.

f. Ensamkommandes Förbund

Organisationen inrättades och drivs av tidigare ensamkommande minderåriga för att tillhandahålla ett socialt utrymme och tjänster till nyanlända ensamkommande minderåriga. Den inrättades 2013, så när EESK:s delegation först besökte den 2015 var den fortfarande relativt ny. Den här gången var det lugnare, renare och bättre organiserat.

Anläggningen har ett gemensamt utrymme, en plats att göra läxor på, ett mötesrum, flera spelrum (biljardbord, bordsfotboll, PlayStation-rum) och ett musikrum. Organisationen erbjuder en rad olika tjänster till ensamkommande minderåriga, såsom läxhjälp, språkkurser och sociala aktiviteter, inbegripet idrotts- och kulturevenemang. Varje fredagskväll hålls en middag och när vi var på besök på en tisdagseftermiddag bakade en av ungdomarna bröd. Dessutom ger organisationen ensamkommande minderåriga stöd med att hävda sina rättigheter i asylprocessen och i samhället i allmänhet. All denna verksamhet hjälper ensamkommande minderåriga att bygga ett socialt nätverk, tänka på något annat än sin svåra situation och hitta sin plats i det svenska samhället.

Ensamkommandes förbund styrs av medlemmarna. Man har en verksamhetsledare som övervakar finansiering och partnerskap samt bidrar till planering och genomförande. Det finns inga formellt nedskrivna regler. Uppförande styrs av den gyllene regeln att alla ska behandlas med respekt. De ungdomar som kommer till mötesplatsen och får den att fungera har en känsla av egenansvar och är mer självsäkra och stolta över sitt deltagande. En nackdel med organisationens informella kultur är att beslutsfattande och effektiv programplanering kan påverkas negativt. Grannar kommer ibland också till mötesplatsen för att volontärarbeta eller bara träffa och prata med de minderåriga.

Organisationen har växt stadigt och filialer har också öppnat i andra svenska städer, men finansiering är fortfarande en utmaning. Även om givare är intresserade är organisationens resultat inte tillräckliga för att mobilisera stora bidrag.

4. Slutsatser

Sverige mottog många människor som sökte internationellt skydd när flyktingkrisen var som störst 2015. I landet bor ett stort antal människor som beviljats internationellt skydd och det har en stor utlandsfödd befolkning. Traditionellt sett har Sverige varit ett mycket välkommande samhälle, men det stängde sina gränser hösten 2015 eftersom det ansåg sig vara för attraktivt. Sverige ville att andra medlemsstater skulle ta ansvar och försökte begränsa sin attraktionskraft genom att införa en tillfällig lag som föreskriver att internationellt skydd ska beviljas tillfälligt i stället för permanent. Den lagen gäller fortfarande.

Eftersom det absoluta antalet ankommande till EU har minskat under de senaste åren är det svårt att säga huruvida och i vilken utsträckning de restriktiva åtgärderna har lett till att färre personer söker asyl i Sverige. De organisationer som vi talade med pekade på andra effekter, såsom ökad främlingsfientlighet och ökat stöd för det nationalistiska partiet samt en minskning av asylsökandes och flyktingars välbefinnande och utsikter för socioekonomisk integration. Även om den allmänna uppfattningen om migration fortfarande är rätt bra verkar den ha blivit mer negativ de senaste åren. På kommunal nivå varierar inställningen till att ta emot migranter. Vissa kommuner, särskilt i norra delen av landet, är faktiskt intresserade av att ta emot fler migranter, medan andra vill stämna staten eftersom de säger att de inte har råd att stödja migranterna i sina städer och går så långt som att hävda att de kommer att gå i konkurs.

Statistik visar att nyanlända gör ganska bra ifrån sig på området medborgarskap, med höga naturalisationsnivåer och långvarig bosättning, men mindre bra på områdena sysselsättning, utbildning, inkomst och fattigdom. Den svenska integrationspolitiken verkar ambitiös, ganska välorganiserad (med ett obligatoriskt introduktionsprogram som omfattar verksamhet på många områden) och välfinansierad. Den är inriktad på att förbättra integrationen av migranter på de områden där de släpar efter mest: sysselsättning och utbildning. Bland åtgärderna på sysselsättningsområdet finns påskyndade integrationsprogram för vissa yrken, subventionerad sysselsättning och åtgärder med inriktning på kvinnor. Språkutbildning är tillgänglig för människor som ansöker om internationellt skydd i ett tidigt skede. Deltagandet i integrationsprocessen från organisationer i det civila samhället framstår som välorganiserat, även om det i praktiken finns utrymme för förbättringar, särskilt när det gäller samarbete med arbetsgivare och strukturer för att underlätta ett tidigt tillträde till arbetsmarknaden.

Många organisationer i det civila samhället tycker att det är svårt att få finansiering. I vissa fall beror detta på en bristande överensstämmelse mellan den typ av verksamhet som finansieringen är tillgänglig för och de migrantbehov som identifierats av organisationerna (och de tjänster som de därför vill erbjuda). Ofta är villkoren för att erhålla finansiering (såsom samfinansieringskravet) svåra att uppfylla. Dessutom är finansieringen ofta kortsiktig, vilket hindrar genomförandet av långsiktiga strategier, lärande och personalens fortsatta engagemang.

Många organisationer i det civila samhället arbetar med volontärer, men det föränderliga sociala klimatet och behovet av långsiktigare engagemang har gjort det svårare att engagera volontärer. För vissa volontärer har den alltmer negativa allmänna opinionen gentemot migranter ökat deras engagemang. Många organisationer har positiva erfarenheter av att involvera migranter och flyktingar som volontärer. Deras kunskap om målgruppen är användbar och nyanlända har ofta större förtroende för människor med liknande etnisk bakgrund eller med liknande tidigare erfarenhet. Ytterligare fördelar med detta tillvägagångssätt är att det främjar sociala kontakter och bidrar till självförtroende och socioekonomisk integration för nyanlända som deltar som volontärer i projektet eller tjänsten som erbjuds. Arbetslivserfarenheten stärker dem, eftersom den hjälper dem att känna att de hör hemma och är viktiga.

Vissa organisationer som vi talade med betonade komplexiteten i strukturer, system och organisationer, vilket gör det svårt att förstå regler och identifiera god praxis eller användbara verktyg som kan finnas tillgängliga, samt hindrar effektivitet och ändamålsenlighet. EESK rekommenderar därför att EU och medlemsstaterna investerar i utbyte av god praxis och minskar komplexiteten.

I Sverige spelar icke-statliga organisationer en viktig roll i integrationsprocessen för migranter och flyktingar och denna roll institutionaliseras ofta. Deltagandet från arbetsmarknadens parter kan vidareutvecklas.

När det gäller integrationspolitiken i sig drog delegationen slutsatsen att det var viktigt att integrationsåtgärder gynnar hela samhället för att undvika spänningar mellan nyanlända och lokalbefolkningen. Integrationsåtgärder kommer också att vara mer effektiva när stödmottagarna kan stanna på lång sikt eller permanent. Tillståndens tillfälliga karaktär hindrar integrationen.

De organisationer som vi träffade belyste ett antal utmaningar som asylsökande står inför. Socialförsäkringsbudgeten har minskat och det har blivit svårare att få långsiktig finansiering för social trygghet. Till följd av detta kan många migranter och flyktingar inte betala sin hyra längre och avvisas från sitt boende. Många ensamkommande minderåriga vars ansökan om skydd avslås påbörjar en utbildning för att få ett ettårigt uppehållstillstånd och undvika att behöva lämna landet. Som studenter/elever får de dock inget ekonomiskt stöd från staten, vilket innebär att de har svårt att försörja sig. Som hemlösa och utan inkomst blir de mycket sårbara för övergrepp och utnyttjande. Mer allmänt gör minskat statligt stöd det svårare för nyanlända att integreras, vilket i sin tur inverkar negativt på allmänhetens uppfattning om nyanlända.

En organisation som vi talade med förklarade att många asylsökande hade en felaktig uppfattning om vad de borde eller inte borde säga i asylprocessen, och att deras ärenden därför hade avslagits trots att de hade haft en god chans att bli godkända om de hade förstått reglerna bättre.

Den sociala och ekonomiska integrationen av nyanlända bör också omfatta områden såsom idrott. Särskilt när det gäller barn har idrottsaktiviteter befunnits vara mycket fördelaktiga. De främjar sociala kontakter, bygger upp självkänslan och främjar bland annat språkinläring. Idrottsklubbar och idrottsförbund bör erkänna att det kan vara nödvändigt att aktivt närma sig och involvera nyanlända och att introducera dem för de alternativ som finns tillgängliga. Det har den ytterligare fördelen att det bidrar till migranternas hälsa och psykiska välbefinnande, vilket också har visat sig ha en positiv inverkan på integrationsprocessen.

Det kan vara användbart att franchisera eller kopiera framgångsrika projekt eller initiativ, men delegationen har också sett att organisationer som inte följer standardpraxis eller standardformat kan ha en viktig inverkan. I detta avseende påpekar EESK att bildandet av sociala företag har många fördelar och bör uppmuntras.

Europeiska ekonomiska
och sociala kommittén

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Ansvarig utgivare: Enheten för besök och publikationer
EESC-2020-80-SV

www.eesc.europa.eu

© Europeiska unionen, 2020
Kopiering tillåten med angivande av källan.
För all användning eller återgivning av foton / illustrationer måste tillstånd
sökas direkt från innehavaren/innehavarna av upphovsrätten.

Print
QE-01-20-526-SV-C
ISBN 978-92-830-4944-9
doi:10.2864/841354

Online
QE-01-20-526-SV-N
ISBN 978-92-830-4945-6
doi:10.2864/47908

SV